

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

УТВЪРДЕН СЪС ЗАПОВЕД № РД-962/ 16.12.2014 г.
НА МИНИСТЪРА НА ОКОЛНАТА СРЕДА И
ВОДИТЕ

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ
за опазване на растителния вид
Напльстена трихоколеа
[*Trichocolea tomentella* (Ehrh.) Dumort.]
в България
2014 – 2023 г.

СОФИЯ, 2014 г.

Планът за действие е разработен в **Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания, БАН** в рамките на **проект Life08NAT/BG/279** “Пилотна мрежа от малки защитени територии за опазване на растения от българската флора по модела на растителните микрорезервати” (www.bulplantnet-bg.s-kay.com), финансиран от Програмата на ЕС за околна среда Life+ и МОСВ.

Автори: доц. д-р Райна Начева (renimoss@bio.bas.bg), гл. ас. Даниела Иванова (dani@bio.bas.bg)

СЪДЪРЖАНИЕ

1. РЕЗЮМЕ	1
2. УВОД	3
2.1. Основание за разработване на плана	3
2.2. Процес на разработване на плана	3
2.3. Цел на плана за действие	4
2.3.1. Основна цел	4
2.3.2. Второстепенни цели	5
3. ПРИРОДОЗАЩИТЕН И ЗАКОНОВ СТАТУС	5
3.1. Природозащитен статус	5
3.2. Законов статус	5
4. ОСНОВНИ СВЕДЕНИЯ ЗА ВИДА В СТРАНАТА	5
4.1. Таксономия и номенклатура	5
4.2. Биология на вида	6
4.3. Разпространение	7
4.4. Екология на вида	7
4.5. Състояние на (суб)популациите, собственост и ползване на земите)	8
4.6. Данни за отглеждане на вида в контролирани условия	10
5. ЗАПЛАХИ И ЛИМИТИРАЩИ ФАКТОРИ	10
5.1. Неподлежащи на управление фактори	11
5.1.1. Популационно-биологични фактори	11
5.1.2. Конкуренция от страна на други видове	11
5.1.3. Климатични промени – уязвимост на вида	11
5.1.4. Съществени социално-икономически промени	11
5.2. Подлежащи на управление фактори	11
5.2.1. Влошаване и разрушаване на местообитания	11
5.2.2. Пряко унищожаване	12
5.2.3. Причинени от човешка дейност	12
5.2.4. Въздействие на социално-икономически фактори от управляем характер	12
5.2.5. Инвазивни чужди видове	13
5.2.6. Случайни фактори	13
6. ПРЕДПРИЕТИ МЕРКИ ЗА ОПАЗВАНЕ	13
6.1. Опазване на местообитания	13
6.2. Преки природозащитни мерки, изследователски мерки и мониторинг	15

6.3. Повишаване осведомеността за вида и необходимостта от опазването му	16
7. НЕОБХОДИМИ ПРИРОДОЗАЩИТНИ ДЕЙСТВИЯ	16
7.1. Политики и законодателство	16
7.2. Пряко опазване и възстановяване на вида и естествените му местообитания – <i>in situ</i> и <i>ex situ</i>	17
7.3. Изследвания и мониторинг	18
7.4. Повишаване на осведомеността, природозащитната култура и уменията за опазване на вида	18
7.5. Адаптивни и смекчаващи мерки	19
8. МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА НА ПЛАНА	19
9. БЮДЖЕТ И ГРАФИК ЗА РЕАЛИЗИРАНЕТО НА НАБЕЛЯЗАНИТЕ ДЕЙНОСТИ	20
10. ПРИЛОЖЕНИЯ	25
Приложение 1. Списък на използваните съкращения.	26
Приложение 2. Библиография.	27
Приложение 3. Снимков материал на вида, неговите местообитания, заплахи и лимитиращи фактори, предприети мерки за опазване.	28
Приложение 4. Методика за наблюдение и оценка на популациите и находищата.	32
Приложение 5. План за мониторинг и Стандартна бланка за наблюдение на популациите.	34
Приложение 6. Карта на известните находища на вида.	41
Приложение 7. Индикативна карта на находищата.	42
Приложение 8. Заповеди за обявяване на Защитени територии.	43

1. РЕЗЮМЕ

Разработването на План за действие за опазване на растителния вид Напълстената трихоколеа [*Trichocolea tomentella* (Ehrh.) Dumort.] се осъществява в рамките на проект "Пилотна мрежа от малки защитени територии за опазване на растения от българската флора по модела на растителните микрорезервати", чийто обект са видове висши растения с висока консервационна стойност, които се нуждаят от конкретни мерки за опазване. Планът за действие за опазване на популациите на Напълстената трихоколеа в България е разработен на базата на изследвания върху разпространението, числеността, състоянието на популациите и тенденциите в тях през периода 2010–2013 г., наблюдения върху естествените местообитания, анализ на съществуващите естествени и антропогенни фактори и заплахи, които оказват влияние върху вида, както и начините за тяхното преодоляване.

Напълстената трихоколеа е включена в *Червена книга на Република България, Т. 1. Растения и гъби* с категория "Застрашен". Популациите на вида попадат изцяло в границите на защитена зона BG0001040 "Западна Стара планина и Предбалкан" за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна и в защитена зона BG0002002 "Западен Балкан" за опазване на дивите птици от Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000 в България. За ефективното опазване на вида са обявени Защитена местност "Коритата" в землището на гр. Вършец и Защитена местност "Шабовица" в землището на гр. Берковица, община Монтана.

Географският ареал на вида включва Европа, Северна Африка, източните части на Северна Америка и Азия. В България той е съобщаван от три находища: едно на Витоша и две в Западна Стара планина. Потвърдени са само последните две. Находището на Витоша е изчезнало. Среща се на 850–950 м надм. вис. Напълстената трихоколеа е вид, чието разпространение е силно ограничено от местообитанието. Тя е индикаторен вид за стари и стабилни горски местообитания. Среща се в сенчести букови гори с възраст около и над 100 години и постоянно висока въздушна влажност. Общата площ на популациите е около 0.4 ха, а числеността на индивидите е под 100 индивида (дискретни тувички). Собствеността на земите в местообитанията на вида е Държавна частна.

Популациите на Напълстената трихоколеа са силно уязвими. С най-висока степен на въздействие са както популационно-биологични, така и антропогенни заплахи и влияния:

– Основни естествени лимитиращи фактори са ограниченото разпространение в страната, ниската численост на популациите и ниския потенциал за размножаване и разселване.

– Слаба конкурентоспособност – видът е изключително чувствителен към промяната в състава на растителните съобщества при естествената сукцесия в резултат на засушаване.

– Провеждане на горскостопански мероприятия – всякакъв тип сечи в и около находищата на вида.

– Промяна на режима на протичащите през популациите потоци, реки и извори.

Биологичните особености и специфичните екологични изисквания на вида, заедно със съществуващите заплахи за популациите и естествените местообитания, обуславят необходимостта от предприемане на спешни мерки за защита. В рамките на проект "Пилотна мрежа от малки защитени територии за опазване на растения от българската флора по модела на растителните микрорезервати" са предприети мерки за възстановяване на водния режим в едно от находищата на Напълстената трихоколеа.

Предвид посочените заплахи и въздействия и във връзка с опазване на популациите и местообитанията е необходимо да бъдат предприети още редица мерки, по-важните от които са:

- Включване на вида в НСМБР и в ЗБР.
- Провеждане на *in situ* дейности за поддържане на оптимални условия в местообитанието и подпомагане на оцеляването на вида.
- Провеждане на научни изследвания с оглед осигуряване на по-ефективното опазване на вида.
- Провеждане на дългосрочен ежегоден мониторинг върху състоянието на популациите и местообитанията.
- Провеждане на широка обществена информационна и разяснителна кампания по места с природозащитна цел.

2. УВОД

2.1. Основание за разработване на плана

Законът за биологичното разнообразие (ДВ, обн. бр. 77/09.08.2002 г.; изм. и доп., ДВ, бр. 94/16.11.2007 г.) предвижда създаването на Планове за действие за растителни и животински видове, които са застрашени в международен мащаб и за опазването им са необходими мерки в цялата област на естественото им разпространение и/или видове, състоянието на чиито популации в България не е благоприятно (Чл. 52, т. 1 и т. 2). Условието и редът за разработване на планове за действие за видове се определят с Наредба № 5 / 01.08.2003 г. на МОСВ и МЗГ (във връзка с чл. 57 от Закона за биологичното разнообразие).

Плановите за действие, като механизъм за осигуряване на опазването и устойчивото съществуване на ценни от флората и фауната видове, допринасят за постигане на целите на Конвенцията за биологично разнообразие. Плановите за действие за опазване на видове с консервационно значение са ефективно средство за обобщаване на наличната информация за съответния рядък вид и представянето ѝ във форма, удобна за ползване от органите, свързани с опазването и устойчивото управление на околната среда. За разработването на такива планове е необходима информация, покриваща в максимална степен биологията и екологията на съответния вид, неговото разпространение, състоянието на находищата му, както и факторите, оказващи неблагоприятно въздействие върху неговите популации.

Растителният вид Напльстена трихоколеа [*Trichocolea tomentella* (Ehrh.) Dumort.] има висока консервационна стойност и отговаря на изискванията за видове, за опазването на които се разработват Планове за действие – застрашен вид със силно ограничено разпространение в България и все по-силно намаляваща площ на подходящите местообитания. Като целеви вид от проекта "*Пилотна мрежа от малки защитени територии за опазване на растения от българската флора по модела на растителните микрорезервати*" (Life08 NAT/BG/000279) за неговото опазване е предвидено разработване на План за действие. Концепцията за растителните микрорезервати е създадена в Испания през 1992 год. Целта е опазване на популациите на редки и застрашени растителни видове с ограничен брой популации чрез териториална защита на находищата на малки по площ (до 20 ха) защитени територии (обявяване на ЗМ), осъществяване на дългосрочен мониторинг, провеждане на поддържащи и възстановителни дейности в местообитанията, запазване на генетичен материал в условия "*ex-situ*", повишаване на познанията и активна обществена ангажираност за опазване на вида.

Планът за действие е разработен в съответствие със задание за изготвянето му, съгласувано от Министъра на околната среда и водите, получено с Разписка № 665 във връзка с проектно предложение с Входящ номер: 5103020-29-672.

2.2. Процес на разработване на плана

Настоящият План за действие за опазване на Напльстената трихоколеа е подготвен след проведени наблюдения и изследвания на авторския колектив от ИБЕИ, БАН, в

периода 2010–2013 г. Използвана е и информацията от основните литературни източници за българската мъхова флора и от бриологичната колекция в ИБЕИ (SOM). Събраните данни за разпространението на вида и състоянието на популациите му, характеристиката на естествените местообитания, идентифицираните заплахи от естествен и антропогенен характер, както и начините за тяхното преодоляване са отразени в отделните раздели на Плана. В Плана за действие са включени и непубликувани данни за биологията на вида, събрани в рамките на проект *"Пилотна мрежа от малки защитени територии за опазване на растения от българската флора по модела на растителните микрорезервати"*. Принос за набирането на необходимата информация и обсъжданията имат експерти от РИОСВ – Монтана, представители на общинските администрации и представители на ТП "ДГС Берковица". При обработката и анализирането на събраната информация са проведени консултации с експерти от МОСВ и с експерти, разработвали Планове за действие за други растителни видове.

Процесът на разработване на проекта на План за действие включва следните етапи:

Етап 1: 2010–2012 г.

1. Събиране и анализ на наличната информация за вида по литературни и хербарни данни.
2. Извършване на теренни проучвания върху състоянието на популациите и местообитанията, определяне на заплахите, обработка и анализ на теренната информация.

Етап 2: 2012–2013 г.

1. Подготовка на първи вариант на Плана за действие.
2. Вътрешни обсъждания и консултации в процеса на подготовка на Плана за действие.
3. Допълнителни полеви проучвания.

Етап 3: 2014 г.

1. Внасяне на окончателния проект на План за действие в МОСВ.
2. Разглеждане на проекта на План за действие от Националния съвет за биологично разнообразие.
3. Отразяване на евентуални бележки от Националния съвет за биологично разнообразие и подготовка на окончателен вариант.
4. Утвърждаване на Плана за действие от Министъра на околната среда и водите.

2.3. Цел на плана за действие

2.3.1. Основна цел

Основна цел на Плана за действие е да създаде предпоставки и да подпомогне опазването, устойчивото управление и дългосрочното съществуване на популациите и местообитанията на Напълстената трихоколеа в България.

2.3.2. Второстепенни цели

Постигането на основната цел се осъществява чрез:

- ✓ Провеждане на дългосрочен мониторинг на популациите – възможност да се проследява състоянието им и тенденциите за един продължителен период от време и своевременно да се реагира на появили се заплахи.
- ✓ Провеждане на *in situ* и *ex situ* дейности.
- ✓ Повишаване на осведомеността и природозащитната култура на обществеността – провеждане на широка обществена информационна и разяснителна кампания по места с природозащитна цел.

3. ПРИРОДОЗАЩИТЕН И ЗАКОНОВ СТАТУС

3.1. Природозащитен статус

- ✓ Видът е включен в *Червена книга на Р България, Т. 1. Растения и гъби* (Ганева, под печат, <http://e-ecodb.bas.bg/rdb/bg/>) с категорията "Застрашен".
- ✓ Видът е категоризиран като "Застрашен" [EN B1ab(iii,v); C2a(i)] на национално ниво, съгласно критериите на IUCN (IUCN 2001, 2003a, b; Natcheva & al., 2006).

3.2. Законов статус

3.2.1. Международно законодателство

Няма.

3.2.2. Законодателство на Европейския съюз и национално законодателство

Няма.

4. ОСНОВНИ СВЕДЕНИЯ ЗА ВИДА В СТРАНАТА

4.1. Таксономия и номенклатура

- **Таксономия и номенклатура.**

Научно название: *Trichocolea tomentella* (Ehrh.) Dumort.

Синоними: няма.

Българско наименование: Напльстена трихоколеа.

Семейство Трихоколееви (*Trichocoleaceae*), отдел Чернодробни мъхове (*Marchantiophyta*)

- **Морфологично описание на вида.**

Род Трихоколеа (*Trichocolea*) е представен от 28 вида в световен мащаб. В България и в Европа се среща само един вид – Напълстената трихоколеа (*Trichocolea tomentella*). Обитава стари букови или иглолистни гори с повишена въздушна влажност. Само в страните с изразен океански климат се среща в открити местообитания. Расте край потоци по камъни, почва и в основата на папратови и тревни туфи.

Напълстената трихоколеа е многогодишен листнат чернодробен мъх. Образува плоски, рехави, светло- до изумруденозелени чимчета на площ до 20–30 см (Приложение 3.1). Стъблата са дълги 5–12 см, полегнали, правилно два-три пъти пересто разклонени със заоблени върхове на клонките. Листата са разположени в три реда, дланевидно разсечени на 4 дяла, по ръбовете с многобройни разперени реснички. Тези на стъблото и на клонките се различават само по размер.

- **Ключови белези, по които видът се отличава от близкородствени видове.**

Напълстената трихоколеа е вид с характерна морфология и трудно може да се сбърка с други видове мъхове. Основните отличителни белези са правилно двойно- или тройно пересто разклонените стъбла с гъсто разположени по тях ресничесто разсечени листа, които придават на стъблата напълстен изглед.

4.2. Биология на вида

- **Биологичен тип/жизнена форма.** Според класификацията на жизнените форми, предложена от During (1979, 1992), видовете от род *Trichocolea* принадлежат към групата на многогодишните постоянни видове (*perennial stayer*). Това са многогодишни видове, които имат дълга продължителност на живот на отделното поколение, рядко спороносят, обитават стабилни местообитания с ограничено нарушаване и ниска честота на изчезване на отделните чимчета/индивиди.
- **Размножаване.** Видът е двудомен, като мъжките и женските размножителни органи се образуват на отделни индивиди. Поради това, както и поради клоналния си растеж, Напълстената трихоколеа спороноси рядко. В България спороносни кутийки не са наблюдавани. Не образува специализирани структури за безполово размножаване. Вегетативното (клонално) размножаване чрез части от стъблото и клонките е основният способ за размножаване на Напълстената трихоколеа. То е ефективно средство за размножаване в границите на популацията, но е крайно ограничено по отношение на разселването на по-далечни разстояния.
- **Стопанско значение.** От Напълстената трихоколеа са изолирани бензоинови киселини, които имат антисептично, антимикотично и цитотоксично действие.

- *Хромозомни числа.* До момента в България не са провеждани кариологични изследвания на Напълстената трихоколеа. В Европа видът показва хромозомно число $n = 8+1m$ (Fritsch, 1991).

4.3. Разпространение

- *Разпространение на вида извън пределите на България*

Напълстената трихоколеа е разпространена в Европа, Кавказ, Хималаите, Китай, Северна Америка, Тунис. Рядък вид е във всички страни от Централна и Южна Европа.

- *Разпространението на вида в България*

В България видът е съобщаван от три находища: едно на Витоша (Арnaudов, 1911) и две в Западна Стара планина (Арnaudов, 1911a). Находището на Витоша беше издирвано в продължение на няколко години както в района, откъдето е съобщено през 1911 г., така и в други, потенциално подходящи места, но растението не беше намерено. Това дава основание да заключим, че Напълстената трихоколеа е изчезнала от Витоша планина. Засега причините остават неясни. Най-вероятно те са комплексни и са свързани с промени в местообитанията в резултат на повишено отлагане на атмосферен азот и свързаната с това еутрофикация на влажните кисели местообитания и повишена конкуренция в съчетание с общото затопляне на климата и засушаването. Не е изключено и прякото въздействие на антропогенни фактори.

Единствените потвърдени находища на Напълстената трихоколеа са в Западна Стара планина. Едното се намира в местн. Коритата, землището на гр. Вършец, а второто е разположено в местн. Шабовица над гр. Берковица, област Монтана.

Пространствени данни за популациите са представени в Таблица 1 и Приложения 6 и 7.

Таблица 1. Географски координати на популациите на Напълстената трихоколеа

Популация	X/Long	Y/Lat	Z
1. Местн. Коритата	192981.546168 (23.224592)	4783814.89395 (43.144779)	850
2. Местн. Шабовица	182761.34894 (23.095271)	4790664.25264 (43.2021)	900

4.4. Екология на вида

- ✓ *Обща характеристика и състояние на местообитанията*

Напълстената трихоколеа е вид със субокеанско разпространение и у нас се намира на южната граница на своя ареал в Европа, като намира ограничени местообитания,

където микроклиматът наподобява субокеанския. Тя е индикатор за стари и стабилни горски местообитания. Среща се в стари букови гори с повишена и постоянна въздушна влажност и гъст склоп. Расте върху хумусна почва, в основата на папрати и тревни туфи, върху гниеца дървесина и по камъни край потоци и в приизворни участъци (Приложение 3.2). Много съществен фактор е относително постоянният и равномерно разпределен през годината годишен отток. Среща се на около 850–950 м надм. вис. Местообитанията са силно уязвими поради антропогенни нарушения, причиняващи намаляване на горския склоп и промени във водния режим на потоците и изворите, както и намаляване на въздушната влажност и сукцесионни промени.

✓ **Обобщени данни за условията на средата**

Надморска височина: 850–950 м.

Наклон: 20°–35°.

Изложение: север, север-североизток.

Основна скала: силикат.

Почва: кафява горска.

Климат: умерено континентален с изразен планински характер. Лятото е сравнително хладно, със средна юлска температура 16–22°C. Минималните температури са -1.5 – -3.5°C. Средногодишната сума на валежите е около 1000 мм. Характерно за местообитанието на Напльстената трихоколеа по северните склонове на Западна Стара планина е модифицирането на микроклимата, което наподобява субокеанския тип климат – повишена и относително постоянна въздушна влажност, относително ниски летни температури и умерено ниски зимни температури в приземния слой (обикновено постигащи се от снежната покривка). Тези особености на микроклиматичните условия допринасят за ограниченото разпространение на Напльстената трихоколеа на границата на ареала ѝ, каквато се явява България.

✓ **Обобщени данни за растителните съобщества, в които се среща вида**

Напльстената трихоколеа се среща в съобщества на обикновения бук (*Fagus sylvatica*) в местообитание 9110 Букови гори от типа *Luzulo-Fagetum*. В подлеса се срещат ограничено едролитна липа (*Tilia platyphyllos*), обикновена леска (*Corylus avellana*), черен бъз (*Sambucus nigra*), обикновен габър (*Carpinus betulus*), къпина (*Rubus* sp.). От тревистите растения доминанти са миризливото еньовче (*Galium odoratum*), горската светлика (*Luzula sylvatica*), жълтина (*Chrysosplenium alternifolium*), люспеста мъжка папрат (*Dryopteris affinis*), женска папрат (*Athyrium filix-femina*), блатняк (*Caltha palustris*), обикновено киселиче (*Oxalis acetosella*), горва (*Cardamine* sp.), едра чаровница (*Circaea lutetiana*), горска слабонога (*Impatiens noli-tangere*), красив чернокок (*Telekia speciosa*), благ бъз (*Aegopodium podagraria*), горски азмацук (*Anthriscus sylvestris*), обикновена коприва (*Urtica dioica*), и др.

4.5. Състояние на (суб)популациите, собственост и ползване на земите)

4.5.1. Местн. Коритата, землище на гр. Вършец, област Монтана.

- ✓ Условия на средата:

Надморска височина: 850–900 м.

Наклон: 20–25°.

Изложение: север.

Основна скала: силикат – гранити и гранитоидни скали.

Почви: виж по-горе.

Климат: виж по-горе.

- ✓ Описание на растителните съобщества, в които се среща вида – виж по-горе.
- ✓ Площ на находището: 0.1 ха.
- ✓ GPS координати на находището: виж Табл. 1.
- ✓ Численост на индивидите: около 70 индивида (туфички).
- ✓ Плътност: 0.07 инд./м².
- ✓ Степен на обилие: 1 (6-50 индивида, покритие < 5 % в стандартна пощадка 4x4 м, по скалата на Braun-Blanquet, 1964)
- ✓ Тенденция: стабилна.
- ✓ Бележки за цялостното състояние на популацията:

Популацията на Напльстената трихоколеа в местн. Коритата е стабилна и е най-многочислената в България. Туфичките на вида са жизнени. Местообитанието не е нарушено, въпреки наличието в непосредствена близост на горски път и място за къмпингуване и пикник. През 2012 г. беше наблюдавано силно изсъхване на част от индивидите поради неблагоприятни климатични условия, но на следващата година повечето се бяха възстановили.

- ✓ Собственост на земите и начин на трайно ползване в границите на находището:
Собственост – Държавна частна; НТП – Друг вид дървопроизводителна гора.
- ✓ Собственост на земите и начин на трайно ползване в района около находището:
Собственост – Държавна частна; НТП – Друг вид дървопроизводителна гора.

4.5.2. Местн. Шабовица, землище на гр. Берковица, област Монтана.

- ✓ Условия на средата:

Надморска височина: 850–950 м.

Наклон: 25–35°.

Изложение: север-североизток.

Основна скала: силикат – метаморфни шисти.

Почви: виж по-горе.

Климат: виж по-горе.

- ✓ Описание на растителните съобщества, в които се среща вида – виж по-горе.
- ✓ Площ на находището: 0.3 ха.
- ✓ GPS координати на находището: виж Табл. 1.
- ✓ Численост на индивидите: около 30 индивида (туфички) през 2011 г.
- ✓ Плътност: 0.01 инд./м².
- ✓ Степен на обилие: между + (1-5 индивида, покритие < 1%) и 1 (6-50 индивида, покритие < 5%) в стандартна пощадка 4x4 м, по скалата на Braun-Blanquet, 1964).
- ✓ Тенденция: намаляваща.
- ✓ Бележки за цялостното състояние на популацията:

Популацията на Наплъстената трихоколеа в местн. Шабовица беше силно увредена през 2011–2013 г. поради затлачване и унищожаване на голяма част от индивидите. Причината за това беше промяна на водния режим на протичащото през нея поточе. Старият горски път, който преминава през находището, е бил коригиран с булдозер през 2011 г. с цел преминаване на големи камиони, извозващи дървесината от намиращото се наблизо сечище. В резултат на това са се образували коловози, събиращи водата от пътя и от съседни поточета, която впоследствие се е оттичала в потока, край който расте Наплъстената трихоколеа. Това е довело до неговото силно прииждане в периодите на интензивни валежи и снеготопене, до отнасяне на част от туфите на вида и затлачване на други. Почти половината от популацията беше унищожена от тази промяна на водния режим. През 2013 г. беше наблюдавано възстановяване на част от туфичките, които са били само частично затлачени.

- ✓ Собственост на земите и начин на трайно ползване в границите на находището: Собственост – Държавна частна; НТП – Друг вид дървопроизводителна гора.
- ✓ Собственост на земите и начин на трайно ползване в района около находището: Собственост – Държавна частна; НТП – Друг вид дървопроизводителна гора.

4.6. Данни за отглеждане на вида в контролирани условия

Видът към момента не се отглежда *ex situ*.

5. ЗАПЛАХИ И ЛИМИТИРАЩИ ФАКТОРИ

Използвана е 5-степенна скала на значимост за идентифициране на заплахите.

оценка	заплахи
критична	при реализация може да доведе до гибел на цялата популация
много висока	при реализация може да доведе до гибел на по-голямата част от популацията
висока	при реализация може да доведе до гибел на значителни части от популацията

средна	при реализация може да доведе до потискане на жизнеността на популацията
слаба	при реализация може да доведе до унищожаване на отделни екземпляри

5.1. Неподлежащи на управление фактори

5.1.1. Популационно-биологични фактори

- ✓ Основни естествени лимитиращи фактори са **ограниченото разпространение в страната, ниската численост на популациите и ниския потенциал за размножаване и разселване**. Не е наблюдавано полово размножаване. Ефективността на вегетативното размножаване е добра, но само на малки разстояния. Поради тези особености на вида популациите му са уязвими към случайни фактори.

Степен на заплахата: много висока.

5.1.2. Конкуренция от страна на други видове

- ✓ Напльстената трихоколеа е **слабо конкурентоспособна** и е изключително чувствителна към промяната в състава на растителните съобщества при естествената сукцесия в резултат на засушаване, причинено от различни фактори.

Степен на заплахата: висока до много висока.

5.1.3. Климатични промени – уязвимост на вида

- ✓ Като вид, характерен за прохладния планински пояс, Напльстената трихоколеа е чувствителна към **намалването на средногодишното количество на валежите и общото засушаване**. Глобалните климатични промени се отразяват крайно неблагоприятно върху нея както пряко, така и косвено чрез промяна на конкурентните взаимоотношения.

Степен на заплахата: висока.

5.1.4. Съществени социално-икономически промени

Съществени заплахи и лимитиращи фактори в резултат на социално-икономически промени за момента не се наблюдават.

5.2. Подлежащи на управление фактори

5.2.1. Влошаване и разрушаване на местообитания

- ✓ **Провеждане на горскостопански мероприятия** – всякакъв тип сечи в и около находищата на вида на разстояние по-малко от 100 м, както и около изворите на потоците и реките, край които се среща.

Степен на заплахата: много висока до критична.

- ✓ **Промяна на водния режим на изворите и протичащите през популациите потоци и реки.** Напльстената трихоколеа обитава влажни зони около извори и потоци с относително постоянен и равномерно разпределен годишен отток. Промяната му, както в посока на намаляване, така и в посока на увеличаване, води до нарушаване на местообитанието (Приложение 3.3.1).

Степен на заплахата: много висока до критична.

- ✓ **Прокарване и коригиране на горски пътища.** Освен прякото разрушаване на местообитанието, може да доведат и до промяна на водния режим на протичащите през популациите потоци, реки и извори.

Степен на заплахата: много висока до критична.

- ✓ **Преминаване през находищата на хора и животни.**

Степен на заплахата: слаба.

5.2.2. Пряко унищожаване

- ✓ **Преминаване през находищата на хора и животни.** Туфичките на Напльстената трихоколеа са слабо прикрепени към субстрата и лесно се отделят от него при утъпкване. Стъблата са нежни и крехки и лесно се повреждат.

Степен на заплахата: средна до висока.

- ✓ **Промяната на водния режим на изворите и протичащите през находището потоци** води до пряко унищожаване на индивидите. При намаляване на водния отток видът изчезва поради изсъхване. При увеличаването му над нормалното се наблюдава затлачване (Приложение 3.3.2) и отнасяне на цели туфички.

Степен на заплахата: много висока до критична.

5.2.3. Причинени от човешка дейност

- ✓ **Провеждане на горскостопански мероприятия.**

Степен на заплахата: много висока до критична.

- ✓ **Промяна на режима на изворите и протичащите през популациите потоци, реки.**

Степен на заплахата: много висока до критична.

- ✓ **Утъпкване.**

Степен на заплахата: средна до висока.

- ✓ **Пожари.**

Степен на заплахата: средна до много висока.

5.2.4. Въздействие на социално-икономически фактори от управляем характер

- ✓ **Промяна на собствеността на земята.**

Степен на заплахата: много висока до критична.

- ✓ **Промяна в предназначението и начина на трайно ползване на земята и горскостопанските практики.**

Степен на заплахата: много висока до критична.

5.2.5. Инвазивни чужди видове

Няма установени инвазивни видове в района на популацията на Напълстената трихоколеа.

5.2.6. Случайни фактори

До момента не са констатирани случайни фактори, оказващи негативно влияние върху популацията на Напълстената трихоколеа. Въпреки това, ограниченото разпространение в страната прави популациите уязвими към заплахи от случаен характер.

6. ПРЕДПРИЕТИ МЕРКИ ЗА ОПАЗВАНЕ

6.1. Опазване на местообитания

- Находището на вида в землището на гр. Вършец попада в границите на Защитена местност "Коритата", обявена със Заповед No.РД-834/14.11.2011 г. (обн., ДВ, бр. 101/2011 г.) (Приложение 8, <http://eea.government.bg/zpo/bg/>). В ЗМ се забранява:
 - Промяна на предназначението и начина на трайно ползване на земята;
 - Строителство;
 - Търсене, проучване и добив на подземни богатства;
 - Внасяне на неместни видове;
 - Извеждане на голи сечи в отдели 217/б и 218/а;
 - Намаляване на склопеността на насажденията под 0.6;
 - Промяна в хидрологичния режим на десния приток на река Стара река в границите на защитената територия.
- Находището на вида в землището на гр. Берковица попада в границите на Защитена местност "Шабовица", обявена със Заповед No.РД-642/14.08.2012 г. (обн., ДВ, бр. 75/2012 г.) (Приложение 8, <http://eea.government.bg/zpo/bg/>). В ЗМ се забранява:
 - Промяна в предназначението и начина на трайно ползване на земята;
 - Строителство;
 - Търсене, проучване и добив на подземни богатства;
 - Внасяне на неместни видове;

- Провеждане на горскостопански мероприятия, които водят до намаляване на горския склоп под 0,8;
- Промяна в хидроложкия режим на територията.
- Находището на вида в землището на гр. Вършец попада изцяло в границите на защитена зона, по смисъла на ЗБР, BG0001040 "Западна Стара планина и Предбалкан" за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, включена в списъка от защитени зони, приет с Решение № 611/16.10.2007 г. на Министерския съвет (обн., ДВ, бр. 85/2007 г.). Режими в зоната:
 - Забрана за провеждане на санитарни сечи с интензивност под 5 %. При естествените гори е допустимо и нормално естествения отпад (мъртвата дървесина) да бъде до 5% от запаса. Ако мъртва дървесина в насаждението е до 5% от запаса не трябва да се предвижда и извежда санитарна сеч. А в случаите когато се провежда санитарна сеч - на 1 ха. трябва да се оставят по минимум 15 м³ мъртва и суха маса.
 - Забрана за внасяне на не-местни произходи и видове при воденето на краткосрочно-постепенни сечи със съчетаване на естественото с изкуствено възобновяване.
 - Забрана за водене на всички видове възобновителни сечи при издънкови насаждения с изключение на постепенни сечи с възобновителен период не по-малък от 10 години. Разрешените сечи се допускат при предварително естествено възобновяване или със съчетаване на естественото с изкуствено възобновяване.
 - Забрана за водене на всички видове възобновителни сечи при високостъблени насаждения, с изключение на изборните и дългосрочно постепенните.
 - Забрана за водене на всички видове възобновителни сечи с изключение на изборните при високостъблени насаждения.
 - Забрана за водене на всички видове възобновителни сечи.
 - Забрана за водене на всички видове сечи.
 - Забрана за водене на голи сечи и краткосрочно-постепенни сечи с възобновителен период не по-малък от 10 години.
 - Забрана за водене на действия свързани с промяна на хидрологичния режим.
 - Забрана за добив на листников фураж.
 - Забрана за кастрене.
 - Забрана за ограждане, включително за бази за интензивно развъждане на дивеча.
 - Забрана за паша на кози.
 - Забрана за паша.

- Забрана за промяна предназначението на земята, освен в интерес на общественото здраве и безопасност или по други причини от първостепенен обществен интерес, включително такива изразяващи се в изключително благоприятни последици за околната среда.

- Забрана за промяна предназначението на земята, освен в интерес на общественото, здраве и безопасност или по други причини от първостепенен обществен интерес, включително такива от социален или икономически характер или изразяващи се в изключително благоприятни последици за околната среда.

- Задължително провеждане на отгледни сечи.

- Запазването на ключови елементи на биоразнообразието – острови на старостта, дървета с хралупи, зони на спокойствие и т.н.

- Увеличаване на турнуса на сеч с 20 години.

Находището на вида в землището на гр. Вършец попада изцяло и в границите защитена зона BG0002002 "Западен Балкан" за опазване на дивите птици, обявена със Заповед № РД-119/09.02.2012 г. на Министъра на околната среда и водите (обн., ДВ, бр. 20/2012 г.) и промяна в режима на дейностите със Заповед № РД-68/28.01.2013 г. (обн., ДВ, бр. 10/2013 г.).

- Находището на вида в землището на гр. Берковица попада в границите на защитена зона, по смисъла на ЗБР, BG0002002 "Западен Балкан" за опазване на дивите птици, обявена със Заповед № РД-119/09.02.2012 г. на Министъра на околната среда и водите (обн., ДВ, бр. 20/2012 г.) и промяна в режима на дейностите със Заповед № РД-68/28.01.2013 г. (обн., ДВ, бр. 10/2013 г.).

Режимът на зоните допринася за опазването на вида, тъй като евентуална промяна в начина на трайно ползване (НТП) на земите или наличие на инвестиционни намерения преминават задължително през Оценка за съвместимост (ОС), при която ще се прецени влиянието върху популацията на вида.

6.2. Преки природозащитни мерки, изследователски мерки и мониторинг

- Инвентаризация на находищата на Напльстената трихоколеа за оценка на актуалното им състояние в рамките на проект *"Пилотна мрежа от малки защитени територии за опазване на растения от българската флора по модела на растителните микрорезервати"*.
- Оценка на степента на риска и тенденциите в развитието на популациите.
- Идентифициране на подлежащи и неподлежащи на управление фактори, реални и потенциални заплахи.
- Разработване на дългосрочен 10-годишен План за мониторинг (Приложения 4 и 5).

- Провеждане на ежегоден мониторинг (2010–2013) на състоянието и тенденциите в популациите по показателите от "Формуляр за мониторинг на мъхове".
- Прокопаване на вада, която отвежда водата от коловозите на пътя в съседно поточе, където видът не се среща и възстановяване по този начин на първоначалния воден режим в популацията в местн. Шабовица (Приложение 3.4).

6.3. Повишаване на осведомеността за вида и необходимостта от опазването му

- Провеждане на информационни срещи за запознаване с Напльстената трихоколеа (в рамките на проект "*Пилотна мрежа от малки защитени територии за опазване на растения от българската флора по модела на растителните микрорезервати*") на територията на РИОСВ – Монтана, с участие на местната общност, експерти от структурите на ИАГ, НПО, еколози.
- Поставяне на информационни табели в близост до находищата в местн. Коритата, местн. Шабовица, както и на обществено достъпни места в гр. Вършец и гр. Берковица.
- Публикуване на информация за вида на интернет страниците на проекта, МОСВ, РИОСВ – Монтана, разпространена и по местни радиостанции и преса.
- Провеждане на срещи с местната, общинската и областната администрации за запознаване с предвидените дейности по опазване на вида и във връзка с внесени Предложения за обявяване на защитена местност.

7. НЕОБХОДИМИ ПРИРОДОЗАЩИТНИ ДЕЙСТВИЯ

Конкретните дейности, графикът за реализацията им, необходимият бюджет и отговорните институции/партньори са посочени в таблицата в част 9 "Бюджет и график за реализирането на набелязаните дейности, индикатори". Приоритетните действия са ежегодното наблюдение на находището и провеждането на *in situ* дейности за поддържане на местообитанието и подпомагане на оцеляването на вида.

7.1. Политики и законодателство

Към настоящия момент предвидените законодателни мерки за опазването на Напльстената трихоколеа са подходящи и целесъобразни. Освен това е необходимо:

- При предприемане на административни действия и провеждане на процедури по ОВОС, да се оценява евентуалното въздействие на инвестиционните намерения върху популациите на вида и да се вземат предвид препоръките в Плана за действие за опазване на вида.

Индикатор за успех: Оценено въздействие на инвестиционните намерения върху популациите на вида при провеждане на процедури по ОВОС или др. административни действия.

Оценка за важността: Много висока.

- Обсъждане и договаряне на механизми за контрол от страна на РИОСВ – Монтана и ТП "ДГС Берковица" при постъпване на инвестиционни намерения, застрашаващи популациите на вида.

Индикатор за успех: Договорени конктролни механизми при постъпване на инвестиционни намерения.

Оценка за важността: Много висока.

- Включване на дейности по опазването на вида, които са залегнали в настоящия План, в Общинските планове за опазване на околната среда на община Берковица и на община Вършец.

Индикатор за успех: Включени са дейности по опазването на вида в два Общински плана за опазване на околната среда.

Оценка за важността: Висока.

- Включване на дейности по опазването на вида, които са залегнали в настоящия План, в лесоустройствените проекти, планове и програми на ТП "ДГС Берковица".

Индикатор за успех: Лесоустройствените проекти, планове и програми с включени дейности по опазването на вида.

Оценка за важността: Много висока.

- Включване на вида към списъка на видовете, които са обект на мониторинг от НСМБР.

Индикатор за успех: Видът е обект на мониторинг от НСМБР.

Оценка за важността: Много висока.

- Включване на вида в Приложение № 2 на ЗБР.

Индикатор за успех: Видът е включен в Приложение № 2а на ЗБР.

Оценка за важността: Много висока.

7.2. Пряко опазване и възстановяване на вида и естествените му местообитания – *in situ* и *ex situ*

До момента не са предприемани целенасочени мерки за опазване на Наплъстената трихоколеа.

Необходими *in situ* и *ex situ* мерки за опазване са:

- Поддържане на водния режим в находището на вида в местн. Шабовица чрез периодично (през 2–3 години) почистване на вадата, която отвежда водата от коловозите на пътя в съседно поточе, където видът не се среща.

Индикатор за успех: Водният режим е стабилен и благоприятен.

Оценка за важността: Критична.

- Разработване на методики за *in vivo* и *in vitro* култивиране, които ще гарантират запазването на генетичното разнообразие на популациите от Напльстената трихоколеа.

Индикатор за успех: Разработена методика за *ex situ* опазване на вида.

Оценка за важността: Висока.

7.3. Изследвания и мониторинг

Напльстената трихоколеа не е била обект на целенасочени научни изследвания за натрупване на данни с необходимата повтораемост, които се отнасят до биологията и екологията на вида, характеристиките на неговите популации и местообитания, на основата на които да се направят изводи за наблюдавани тенденции, както и да се предложат ефективни дейности за опазването на вида.

Следните типове научни изследвания са крайно необходими за правилното планиране, оптимизиране и подпомагане на дейностите по опазването и подобряването на състоянието на популациите и местообитанията на вида:

- Целенасочено издирване на нови находища в подходящи местообитания по северните склонове на Западна и Средна Стара планина.

Индикатор за успех: Посетени потенциално подходящи местообитания.

Оценка за важността: Много висока.

- Допълване на познанията за биологията и екологията на Напльстената трихоколеа, особено по отношение на споровото (полово) размножаване, конкурентни взаимоотношения, абиотични фактори на микро-местообитанието и др.

Индикатор за успех: Събрани данни за биологията и екологията на вида.

Оценка за важността: Много висока

- Проучване на вътре- и междупопулационната генетична изменчивост и оценка на генетичното разнообразие като мярка за адаптивния потенциал на вида.

Индикатор за успех: Проведени проучвания.

Оценка за важността: Много висока.

- Провеждане на дългосрочен мониторинг съгласно разработения план за мониторинг (Приложения 4 и 5). Ежегодно наблюдение и оценка на популациите по показателите от "Формуляр за мониторинг на мъхове".

Индикатор за успех: Ежегоден мониторинг и попълнени формуляри.

Оценка за важността: Критична.

7.4. Повишаване на осведомеността, природозащитната култура и уменията за опазване на вида

- Периодично провеждане на информационни срещи с цел повишаване на природозащитната култура на местната общност и за представяне на препоръките и дейностите, заложиени в Плана.

Индикатор за успех: Проведени 3 информационни срещи.

Оценка за важността: Висока.

- Периодично издаване на информационни материали, публикации в пресата, информационни кампании (на 3 или 5 години), работа с деца и ученици.

Индикатор за успех: Издадени поне 500 бр. информационни материали, 5 публикации в пресата и проведени поне 3 информационни кампании сред деца, ученици и др.

Оценка за важността: Висока.

- Предоставяне на текуща информация на интернет страниците на РИОСВ, МОСВ и в медиите.

Индикатор за успех: Публикувана актуална информация на интернет страниците на РИОСВ и МОСВ и в медиите.

Оценка за важността: Висока.

7.5. Адаптивни и смекчаващи мерки (ако е приложимо)

Неприложимо.

8. МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА НА ПЛАНА

Целта на мониторинга върху изпълнението на Плана за действие е да се оцени степента на неговото прилагане и ефективността на мерките върху състоянието на вида.

Цел	Индикатор	Период на наблюдение	Отговорник
Оценка на степента на изпълнение на Плана			
100 % изпълнение на дейностите от Плана	% от броя изпълнени дейности от Плана за действие за съответната година	всяка година	МОСВ
100 % от предвидените в Плана средства са изразходени	% изразходени средства от предвидените в Плана за действие за съответната година	всяка година	МОСВ
Местни власти и жители на общината, запознати с проблемите по опазването	Проведена анкета/допитване с местните власти и	веднъж на три години	МОСВ

на вида	жители на общината		
Оценка на ефективността на Плана			
Липса на видими намаления на размера на популацията	Констатирани видими намаления на площта на популацията	всяка година	ИБЕИ, МОСВ, РИОСВ
Числеността на индивидите в находището остава стабилна или нараства	Брой на индивидите в площадките за мониторинг в дадено находище на вида	всяка година	ИБЕИ, МОСВ, РИОСВ
Липсват видими нарушения в местообитанията на вида	Констатирани видими нарушения в състоянието на местообитанията	всяка година	ИБЕИ, МОСВ, РИОСВ

9. БЮДЖЕТ И ГРАФИК ЗА РЕАЛИЗИРАНЕТО НА НАБЕЛЯЗАНИТЕ ДЕЙНОСТИ

Посочените партъори и източници на финансиране са индикативни и средства за изпълнение на дейностите могат да се търсят и от други източници.

Дейности	Отговорни институции /партньори	Необходими средства /лв./											Източници на финансиране	
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	общо		
I. Цел: Политики и законодателство														
1. Включване на дейности по опазването на вида в Общинските планове за опазване на околната среда.	РИОСВ – Монтана, Община Берковица, Община Вършец	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		в рамките на определените бюджети
2. Обсъждане и договаряне на механизми за контрол от страна на РИОСВ и ДГС при постъпване на инвестиционни намерения, застрашаващи популацията на вида.	РИОСВ – Монтана, ТП ДГС "Берковица", ИБЕИ-БАН	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		не е необходимо финансиране
3. При провеждане на процедури по ОВОС/ЕО, да се оценява въздействието на инвестиционните намерения върху популациите на вида и да се вземат предвид препоръките в Плана.	РИОСВ – Монтана	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		не е необходимо финансиране
4. Включване на дейности по опазването на вида, които са залегнали в настоящия План, в лесоустройствените проекти, планове и програми	ТП ДГС "Берковица"	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		не е необходимо финансиране
5. Включване на вида в	ИБЕИ-БАН,	x	x	x										не е необходимо

Дейности	Отговорни институции /партньори	Необходими средства /лв./											Източници на финансиране	
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	общо		
списъка на видовете, които са обект на мониторинг от НСМБР.	ИАОС													финансиране
б. Включване на вида в Приложение № 2а на ЗБР.	ИБЕИ-БАН, МОСВ	х	х	х										не е необходимо финансиране
II. Цел: <i>In situ</i> и <i>ex situ</i> опазване и възстановяване на популациите на Напльстената трихоколеа														
1. Разработване на методика за <i>ex situ</i> опазване на вида (<i>in vivo</i> и <i>in vitro</i> култивиране).	ИБЕИ-БАН		7000	7000	2000	1000		1000					18000	търсене на проектно финансиране
III. Цел: Възстановителни и/или поддържащи мерки за местообитанието на Напльстената трихоколеа														
1. Периодично почистване на вадата, която поддържа първоначалния воден режим в находището в местн. Шабовица.	ИБЕИ-БАН, научни институции, ТП "ДГС Берковица", НПО, доброволци		500			500				500			1200	съвместно с ежегодния мониторинг, търсене на проектно финансиране
IV. Цел: Укрепване на научната основа за ефективното опазване на Напльстената трихоколеа														
1. Целенасочено издирване и проучване на нови находищата на вида.	РИОСВ – Монтана, ИБЕИ-БАН, НПО		1500	1500	1500	1500	1500	1500					9000	търсене на проектно финансиране
2. Допълване на познанията за биологията и екологията на вида, особено по	РИОСВ – Монтана, ИБЕИ-БАН		2000	2000	2000	2000	1000						9000	ПУДООС, ОПОС, ФНИ, Европейски фондове

Дейности	Отговорни институции /партньори	Необходими средства /лв./											Източници на финансиране	
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	общо		
отношение на споровото (полово) размножаване, конкурентни взаимоотношения и др.														
3. Проучване на вътре- и междупопулационната генетична изменчивост и оценка на генетичното разнообразие.	ИБЕИ-БАН		8000	8000	8000	2000							26000	ПУДООС, ОПОС, ФНИ, Европейски фондове
V. Цел: Мониторинг на вида														
1. Обозначаване на пробните площи за мониторинг.	РИОСВ – Монтана, ИБЕИ-БАН, НПО, доброволци		850										850	ПУДООС, ОПОС
2. Обучение на извършващите мониторинга лица.	РИОСВ – Монтана, ИБЕИ-БАН		800										800	ПУДООС, ОПОС
3. Тестване и адаптиране на предложената схема за мониторинг.	РИОСВ – Монтана, ИБЕИ-БАН		700	550									1250	ПУДООС, ОПОС
4. Дългосрочен мониторинг на популациите.	РИОСВ – Монтана, ИБЕИ-БАН, НПО, доброволци	860	600	860	600	860	600	860	600	860	600		7300	ПУДООС, ОПОС
VI. Цел: Повишаване на информираността на местното население														
1. Провеждане на	РИОСВ –		400					400				400	1200	ПУДООС, ОПОС

Дейности	Отговорни институции /партньори	Необходими средства /лв./											Източници на финансиране	
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	общо		
информационни срещи с цел повишаване на природозащитната култура на местната общност и за представяне на препоръките и дейностите, заложен в Плана.	Монтана, ИБЕИ-БАН, НПО													
2. Периодично издаване на информационни материали, публикации в пресата, информационни кампании (на 3 или 5 години), работа с деца и ученици.	ИБЕИ-БАН, научни институции, местни медии, НПО		1000				1000					1000	3000	
3. Предоставяне на текуща информация на интернет страниците на РИОСВ, МОСВ.	ИБЕИ-БАН, РИОСВ – Монтана, НПО	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		не е необходимо финансиране
	Общо:	19600	21870	14450	4320	3300	2120	1600	1020	400	820	77500		

10. ПРИЛОЖЕНИЯ

В Плана за действие са включени следните приложения:

1. Списък на използваните съкращения.
2. Библиография.
3. Снимков материал на вида, неговите местообитания, заплахи и лимитиращи фактори, предприети мерки за опазване.
4. Методика за наблюдение и оценка на популациите и находищата.
5. План за мониторинг и Стандартна бланка за наблюдение на популациите.
6. Обща карта на всички известни находища на вида.
7. Индикативна карта на находищата.
8. Заповеди за обявяване на Защитени територии.

Приложение 1. Списък на използваните съкращения.

БАН	–	Българска академия на науките
ДВ	–	Държавен вестник
ДГС	–	Държавно горско стопанство
ЕО	–	Експертна оценка
ЗБР	–	Закон за биологичното разнообразие
ЗЗТ	–	Закон за защитените територии
ЗМ	–	Защитена местност
ИАГ	–	Изпълнителна агенция по горите
ИАОС	–	Изпълнителна агенция по околна среда
ИБЕИ	–	Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания
МЗГ	–	Министерство на земеделието и горите
МОСВ	–	Министерство на околната среда и водите
НПО	–	Неправителствена организация
НСМБР	–	Национална система за мониторинг на биологичното разнообразие
НТП	–	Начин на трайно ползване
ОВОС	–	Оценка на въздействието върху околната среда
ОПОС	–	Оперативна програма "Околна среда"
ОС	–	Оценка за съвместимост
ПУДООС	–	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
РИОСВ	–	Регионална инспекция по околната среда и водите
ТП	–	Териториално поделение
ФНИ	–	Фонд "Научни изследвания", Министерство на образованието, младежта и науката
GPS	–	Глобална система за позициониране
IUCN	–	Световен съюз за защита на природата
SOM	–	Съкращение на хербарната сбирка в ИБЕИ–БАН

Приложение 2. Библиография.

- Арnaudов, Н.** 1911. Мъхове от Витоша. – Период. сп. бълг. книж. д-во, 71: 469-470.
- Арnaudов, Н.** 1911а. Материали по флората на чернодробните мъхове в България. – Год. Соф. у-т, 6: 1-9.
- Ганева, А.** (под печат). *Trichocolea tomentella* (Ehrh.) Dumort. – В: Пеев, Д. (ред.), Червена книга на Република България, Т. 1. "Растения и гъби". БАН & МОСВ. Линк към електронното издание: <http://e-ecodb.bas.bg/rdb/bg/>
- Закон за биологичното разнообразие**, обн., ДВ, бр. 77 от 09.08.2002 г.; изм. и доп., ДВ., бр. 94 от 16.11.2007 г.
- Закон за защитените територии**, обн., ДВ, бр. 133 от 11.11.1998 г.
- Наредба № 5**, обн., ДВ, бр. 73 от 19.08.2003 г.
- During, H.J.** 1979. Life strategies of bryophytes: a preliminary review. – *Lindbergia*, 5, 2–18.
- During, H.J.** 1992. Ecological classifications of bryophytes and lichens. – In: Bates, J.W., Farmer, A.M. (Eds.), *Bryophytes and Lichens in a Changing Environment*. Pp. 1–31. Clarendon Press, Oxford.
- Fritsch, R.** 1991. Index to bryophyte chromosome counts. – *Bryophytorum Bibliotheca*, 40. J.Crammer, Berlin.
- IUCN.** 2001. IUCN Red List Categories and Criteria: Version 3.1. IUCN Species Survival Commission. IUCN, Gland, Switzerland & Cambridge, UK.
- IUCN.** 2003a. Guidelines for Application of IUCN Red List Criteria at Regional Levels: Version 3.0. IUCN Species Survival Commission. IUCN, Gland, Switzerland & Cambridge.
- IUCN.** 2003b. Guidelines for Using the IUCN Red List Categories and Criteria. IUCN Species Survival Commission. Gland & Cambridge.
- Natcheva, R., Ganeva, A. & Spiridonov, G.** 2006. Red list of the bryophytes in Bulgaria. – *Phytol. Balcan.*, 12(1): 55-62.

Приложение 3. Снимков материал на вида, неговите местообитания, заплахи и лимитиращи фактори и предприети мерки за опазване.

3.1. Напльстена трихоколеа – общ вид и детайли на растението.

3.2. Местообитание на Напльстената трихоколеа.

3.3. Заплахи и лимитиращи фактори.

3.3.1. Промяна на водния режим

3.3.2. Затлачване

3.4. Предприети мерки за опазване.

Приложение 4. Методика за наблюдение и оценка на популациите и находищата.

Параметри на наблюдение

Мониторингът се провежда по трансект с дължина 20 м, който представлява участък от коритото на реката или потока, в което е регистриран видът. Разположението на чимчетата се измерва с GPS-приемник с оглед последващо намиране и се означава на схема. При следващо посещение се отчита наличието или липсата на всяко конкретно чимче. За начало и край на трансекта се избират дървета край реката или потока, чиито стволоче се маркират дискретно с цветен спрей или по друг подходящ и надежден начин.

1. Популационни параметри

1.1. Численост на популацията.

Тъй като популациите са изключително малочислени, се определя пълния брой чимчета във всяка популация.

1.2. Площ на чимчетата.

Отчита се площта на всяко регистрирано чимче по протежение на трансект от 20 м. В полевия формуляр се записва и разстоянието между чимчетата, както и общата дължина от коритото, в която видът е регистриран. По възможност се залагат 3 трансекта, които не са разположени по протежението на един и същи поток/река.

2. Характеристика на местообитанието.

Тази характеристика се извършва чрез оглед в рамките на пробната площ от 20×20 м.

2.1. Дървесни видове.

В полевия формуляр се записват латинските наименования.

2.2. Склопеност/плътност на първия дървесния етаж.

Изразено в единици от 1 до 10.

2.3. Проективно покритие на храстовия и на тревния етаж.

Изразено в проценти и записано в съответните полета на полевия формуляр.

2.4. Съпътстващи видове мъхове в местообитанието.

Записват се имената на другите видове мъхове, съпътстващи Наплъстената трихоколеа в нейното местообитание. Ако видовата принадлежност не може да се определи на място, се събират проби за определяне в лабораторни условия. На съответното място в полевия формуляр се записва и общото проективно покритие на съпътстващите видове.

2.5. Съпътстващи видове върху субстрата (камък, туфа и др.).

Записват се имената на другите видове мъхове и висши растения, образуващи с Наплъстената трихоколеа смесени групи върху същия субстрат. Ако видовата принадлежност не може да се определи на място, се събират проби за определяне в

лабораторни условия. На съответното място в полевия формуляр се записва и общото проективно покритие на съпътстващите видове.

3. Заплахи.

Заплаха за местообитанието на вида може да бъде всякакъв тип природно явление (пожари, смерчове), както и предизвикани от човешка дейност промени в естествените екологични условия в гората – изсичане, промени във водния режим на реката/потока и др.

4. Периодичност на наблюдението.

Развитието на вида не е свързано с точно определена част от вегетационния сезон, но с оглед наличието на подходящи метеорологични условия, най-добър период за мониторинг е юли–октомври. Мониторингът се провежда ежегодно.

5. Избор на места за мониторинг.

Напльстената трихоколеа е с малък брой находища и затова всяко от тях трябва да е обект на мониторинг.

6. Техническо оборудване.

Експертите, провеждащи мониторинга, трябва да разполагат с GPS-приемник, ръчна лупа с увеличение поне 10×, фотоапарат, рулетка с дължина поне 20 м, формуляри, цветен спрей.

Приложение 5. План за мониторинг и Стандартна бланка за наблюдение на популациите.

План за мониторинг на Напльстена трихоколеа (*Trichocolea tomentella*)

Разработили: доц. д-р Райна Начева, гл. ас. Даниела Иванова

Обща част

1. Цел на мониторинга

- 1.1. Да се установят промени в състоянието и динамиката на популацията, което да послужи за запазване на състоянието и сегашния ѝ размер или увеличаване на числеността.
- 1.2. Да се установят промени в състоянието на местообитанието, което да послужи да се запази сегашното му състояние или то да бъде подобро (разрушаване на местообитанието, обрастване на местообитанието и др.).
- 1.3. Да се предвидят мероприятия за подобряване на състоянието на местообитанието и увеличаването на числеността на популацията.

2. Обща информация за вида

Природозащитен статут: Застрашен на национално ниво (Natcheva & al., 2006). Включен е в подготвеното за печат ново издание на *Червена книга на България, Т. 1. Растения и гъби* (Ганева, под печат, <http://e-ecodb.bas.bg/rdb/bg/>). За опазването на вида са обявени Защитена местност "Коритата" (землище на гр. Вършец) и Защитена местност "Шабовица" (землище на гр. Берковица). Популациите на вида попадат изцяло в границите на защитена зона BG0001040 "Западна Стара планина и Предбалкан" за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна и в защитена зона BG0002002 "Западен Балкан" за опазване на дивите птици от Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000 в България.

Кратко морфологично описание: Напльстената трихоколеа е многогодишен листнат чернодробен мъх. Образува плоски, рехави, светло до изумрудено зелени чимчета на площ до 20–30 см. Стъблата са полегли, правилно два-три пъти пересто разклонени със заоблени върхове на клонките. Листата са разположени в три реда, дланевидно ресничесто насечени почти до основата. Тези на стъблото и на клонките се различават само по размер. Видът е двудомен, като мъжките и женските размножителни органи се

образуват на отделни индивиди. Поради това, както и поради клоналния си растеж, трихоколеата рядко спороноси. В България спороносни кутийки не са наблюдавани. Размножава се само вегетативно. Не образува специализирани структури за безполово размножаване.

Общо разпространение: Европа, Кавказ, Хималаите, Китай, Северна Америка, Тунис.

Разпространение в България: Западна Стара планина – местн. Коритата, землище на гр. Вършец, и местн. Шабовица, землище на гр. Берковица. Находището на Витоша не е потвърждавано през последните 100 години и е изчезнало.

Местообитание: Видът е индикатор за стари и стабилни горски местообитания. Среща се в стари букови гори с повишена постоянна въздушна влажност и гъст склоп. Расте върху хумусна почва, в основата на папрати и тревни туфи, върху гниеща дървесина и камъни край потоци и в приизворни участъци с относително постоянен и равномерно разпределен годишен отток.

Основни заплахи за вида: Ограниченото разпространение в страната, ниската численост на популациите, ниската възпроизводителна способност и слабият потенциал за размножаване и разселване са основните естествени лимитиращи фактори. Слабата конкурентоспособност, тенденцията към намаляване на средногодишното количество на валежите и общото засушаване в резултат на глобалните климатични промени се отразяват крайно неблагоприятно, водейки до промяна в условията на средата, намаляване на числеността на популациите и влошаване на състоянието на индивидите. Крайно отрицателно върху оцеляването на вида се отразява също и пряката и косвена човешка намеса в находищата като провеждане на горскостопански мероприятия, интензивно ползване на горските пътища, промени във водния режим на протичащите през популациите потоци, реки и извори. Други антропогенни въздействия като утъпкване, паша, пожари и пр. са изразени в по-слаба степен.

3. Методика за извършването на мониторинга

При изготвянето на настоящия Мониторингов протокол е използван като основа *Формуляр за мониторинг на мъхове* на ИАОС. Всички данни, които ще бъдат събрани, са напълно съвместими с НСМБР и могат да бъдат предоставени и използвани от ИАОС.

За попълването на "Формуляра" се използва утвърдената "Методика за мониторинг на мъхове" на ИАОС.

Място за извършване на мониторинга: популациите на Напльстена трихоколеа над гр. Вършец и над гр. Берковица.

Отчетна единица: Отчита се всяко дискретно чимче, като мониторингът обхваща всички чимчета/индивиди от популацията.

Периоди на наблюдение: Извършва се еднократно наблюдение в рамките на всяка година в периода между края на юни и края на август.

Контролни площадки: наблюдават се целите популации.

4. Необходим човешки ресурс и финанси (за 10 години).

Календарна година	Начин на калкулация	Брой експерти	Сума
2014	2 дни × 2 експерти × 20 лв дневни = 80 лв 1 ден × 1 експерт × 10 лв дневни = 10 лв 1 нощувка × 2 експерти × 80 лв = 160 лв 2 дни × 80 лв пътни = 160 лв хonorар 3 експерти × 3 дни × 50 лв. = 450 лв.	2 експерти от ИБЕИ–БАН 2 от РИОСВ Монтана	860 лв
2015	2 дни × 2 експерти × 20 лв дневни = 80 лв 1 нощувка × 2 експерти × 80 лв = 160 лв 2 дни × 80 лв пътни = 160 лв. хonorар 2 експерти × 2 дни × 50 лв. = 200 лв.	2 експерти от ИБЕИ–БАН	600 лв
2016	2 дни × 2 експерти × 20 лв дневни = 80 лв 1 ден × 1 експерт × 10 лв дневни = 10 лв 1 нощувка × 2 експерти × 80 лв = 160 лв 2 дни × 80 лв пътни = 160 лв хonorар 3 експерти × 3 дни × 50 лв. = 450 лв.	2 експерти от ИБЕИ–БАН 2 от РИОСВ Монтана	860 лв
2017	2 дни × 2 експерти × 20 лв дневни = 80 лв 1 нощувка × 2 експерти × 80 лв = 160 лв 2 дни × 80 лв пътни = 160 лв. хonorар 2 експерти × 2 дни × 50 лв. = 200 лв.	2 експерти от ИБЕИ–БАН	600 лв
2018	2 дни × 2 експерти × 20 лв дневни = 80 лв 1 ден × 1 експерт × 10 лв дневни = 10 лв 1 нощувка × 2 експерти × 80 лв = 160 лв 2 дни × 80 лв пътни = 160 лв хonorар 3 експерти × 3 дни × 50 лв. = 450 лв.	2 експерти от ИБЕИ–БАН 2 от РИОСВ Монтана	860 лв
2019	2 дни × 2 експерти × 20 лв дневни = 80 лв 1 нощувка × 2 експерти × 80 лв = 160 лв 2 дни × 80 лв пътни = 160 лв.	2 експерти от ИБЕИ–БАН	600 лв

	хonorар 2 експерти x 2 дни x 50 лв. = 200 лв.		
2020	2 дни x 2 експерти x 20 лв дневни = 80 лв 1 ден x 1 експерт x 10 лв дневни = 10 лв 1 нощувка x 2 експерти x 80 лв = 160 лв 2 дни x 80 лв пътни = 160 лв хonorар 3 експерти x 3 дни x 50 лв. = 450 лв.	2 експерти от ИБЕИ–БАН 2 от РИОСВ Монтана	860 лв
2021	2 дни x 2 експерти x 20 лв дневни = 80 лв 1 нощувка x 2 експерти x 80 лв = 160 лв 2 дни x 80 лв пътни = 160 лв. хonorар 2 експерти x 2 дни x 50 лв. = 200 лв.	2 експерти от ИБЕИ–БАН	600 лв
2022	2 дни x 2 експерти x 20 лв дневни = 80 лв 1 ден x 1 експерт x 10 лв дневни = 10 лв 1 нощувка x 2 експерти x 80 лв = 160 лв 2 дни x 80 лв пътни = 160 лв хonorар 3 експерти x 3 дни x 50 лв. = 450 лв.	2 експерти от ИБЕИ–БАН 2 от РИОСВ Монтана	860 лв
2023	2 дни x 2 експерти x 20 лв дневни = 80 лв 1 нощувка x 2 експерти x 80 лв = 160 лв 2 дни x 80 лв пътни = 160 лв. хonorар 2 експерти x 2 дни x 50 лв. = 200 лв.	2 експерти от ИБЕИ–БАН	600 лв

Общо: 7300 лв.

Необходимо оборудване и екипировка (изброени са всички уреди и материали, които са необходими, закупуването им става съобразно с наличното оборудване в РИОСВ).

GPS-приемник;

фотоапарат;

рулетка;

бележник или клипборд;

химикал;

бланки за мониторинг и методиките към тях.

Цитирана литература

Ганева, А. (под печат). *Trichocolea tomentella* (Ehrh.) Dumort. – В: Пеев, Д. (ред.), Червена книга на Република България, Т. 1. Растения и гъби. БАН & МОСВ.

Natcheva, R., Ganeva, A. & Spiridonov, G. 2006. Red list of the bryophytes in Bulgaria.

Phytol. Balcan. 12(1): 55-62.

Стандартна бланка за мониторинг на Напльстена трихоколеа (*Trichocolea tomentella*)

Вид: [вписва се научното име на вида]			
Дата	Начален час / Краен час на наблюдението	Място [отбелязва се конкретното място на находището, местност]	
29.08.2013	11.00 / 13.00	Местн. Коритата	
ЕКАТТЕ *	Населено място [указва се най-близкото населено място]	Област *	Община *
12961	Гр. Вършец	МОНТАНА	ВЪРШЕЦ
NUTS код *	РУГ *	РИОСВ *	Държавно лесничейство (ДЛ) *
	Берковица	МОНТАНА	БЕРКОВИЦА
Държавна Дивечовъдна Станция (ДДС) *	Отдел *	Подотдел *	
	217 218	б а	
Пробна площадка	Биогеографски регион *	GPS координати (WGS 84)	
	<u>Алпийски</u>		
Надморска височина	Континентален	Longitude 192981.546168 (23.224592)	
850 м	Черноморски	Latitude 4783814.89395 (43.144779)	
Мястото попада в: *			
[ако мястото попада в ЗТ, се отбелязва името]			
Защитена територия по ЗЗТ:	име		
Национален парк	ПУ:		
Природен парк			
Резерват			
Поддържан резерват			
Природна забележителност			
Защитена местност	ЗМ „Коритата“		
Други защитени територии:	име		
Корине място			
ОВМ			
Натура 2000	“Западна Стара планина и Предбалкан” BG0001040 “Западен Балкан” BG0002002.		
Рамсарско място			
Екип:	Наблюдатели	Институция	
1.	Райна Начева	ИБЕИ-БАН	
2.	Даниела Иванова	ИБЕИ-БАН	
3.			
4.			
Наличие в близост до находището на:		да / не	Разстояние до находището [в м]
Туристически пътеки		не	

Горски пътища	да	20 м			
Потоци	да	0 м (преминава през находището)			
Реки	да	150 м			
Обработваеми места	не				
Населени места	не				
Постройки	не				
Пътища	не				
Характеристика на местообитанието:					
№	Преобладаващи дървесни видове – научно име				
1.	Fagus sylvatica				
2.	Carpinus betulus				
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					
9.					
10.					
Склоп на дървесния етаж (в%):		100%			
№	Преобладаващи храстови видове – научно име				
1.	Corylus avellana				
2.	Sambucus nigra				
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8.					
9.					
10.					
Проективно покритие на храстовия етаж (в %)		15%			
№	Преобладаващи тревисти видове – научно име				
1.	Galium odoratum				
2.	Luzula sylvatica				
3.	Chrysosplenium alternifolium				
4.	Dryopteris affinis				
5.	Athyrium filix-femina				
6.	Caltha palustris				
7.	Oxalis acetosella				
8.	Circaea lutetiana				
9.	Impatiens noli-tangere				
10.	Aegopodium podagraria				
Проективно покритие на тревния етаж (в %)		80%			
Трансект 1		Трансект 2		Трансект 3	
Брой чимчета №	Площ на чимчето в см ²	Брой чимчета№	Площ на чимчето в см ²	Брой чимчета №	Площ на чимчето в см ²
1.	1433.3				

2.	2433.3		
3.	1175		
4.	2983.3		
5.	3200		
6.	1333.3		
7.	625		
8.			
9.			
10.			

Дължина на участъка от реката/потока, в който е регистриран видът:

Съпътстващи видове:

[събират се проби от растящите в непосредствена близост видове за лабораторно определяне на видовата им принадлежност]

№	Научно име
1.	Brachythecium rivulare
2.	Conocephalum conicum
3.	Plagiomnium undulatum
4.	Oxalis acetosella
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	

Общо проективно покритие на съпътстващите видове (в%):

20%

[отчита се общото проективно покритие на съпътстващите видове; за удобство могат да се използват отчетни площадки 50x50 см]

Съществуващи и/или потенциални заплахи за местообитанието:

Потенциална заплаха е промяната на водния режим извън границите на ЗМ

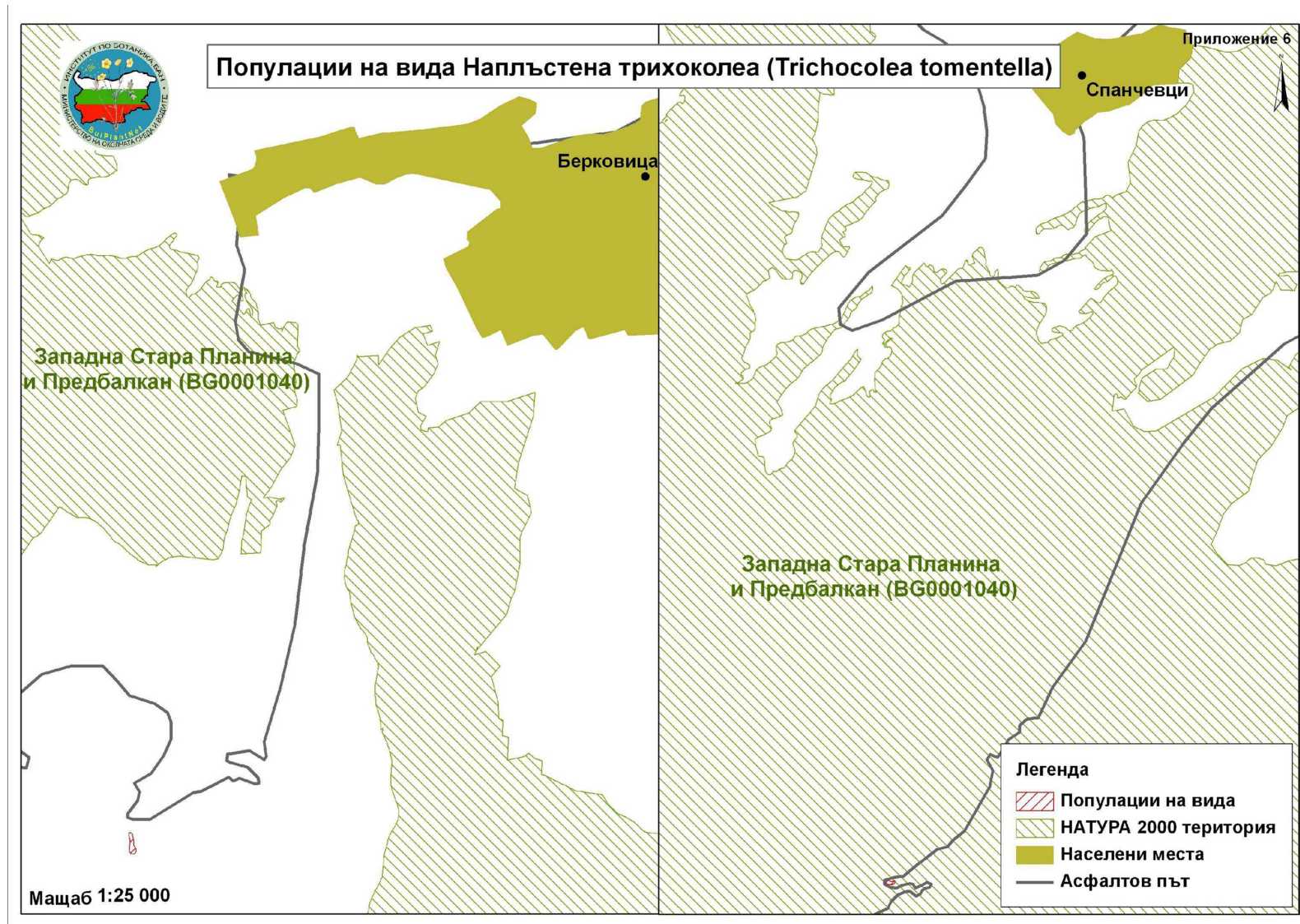
Бележки:

Снимки [отбелязва се с + наличието на снимки, направени по време на наблюдението]

+

Карти [отбелязва се с + наличието на карта/ карти на мястото за наблюдение]

Приложение 6. Обща карта на всички известни находища на вида.

Приложение 7. Индикативна карта на находищата.

Приложение 8. Заповеди за обявяване на Защитени територии.

№ 6 AP - 528.

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

ЗАПОВЕД
№ 6 AP - 528
София, 11.11.2016 г.

На основание чл.39, във връзка с чл.33 от Закона за защитените територии, с цел запазване на растителен вид - напльстена трихоколеа (*Trichocolea tomentella*) и нейното местообитание;

1. Обявявам защитена местност „Коритата”, в землището на гр. Вършец, община Вършец, област Монтана, с площ от 8.800 дка.
2. Защитена местност „Коритата” включва имот, с идентификатор: 12961.415.084, съгласно Кадастрална карта за землището на град Вършец, ЕКАТТЕ 12961, община Вършец, област Монтана, одобрена със Заповед РД-18-74/24.06.2008г. на изпълнителния директор на Агенция по геодезия, картография и кадастър, с площ от 8.800 дка.
3. В границите на защитената местност се забранява:
 - 3.1. Промяна на предназначението и начина на трайно ползване на земята;
 - 3.2. Строителство;
 - 3.3. Търсене, проучване и добив на подземни богатства;
 - 3.4. Внасяне на неместни видове;
 - 3.5. Извеждане на голи сечи в отдел 217/б и 218/а;
 - 3.6. Намаляване на склопеността на насажденията под 0.6;
 - 3.7. Промяна в хидрологичния режим на десния приток на река Стара река, в границите на защитената територия.
4. След влизане в сила на настоящата заповед, РИОСВ – Монтана, да предприеме необходимите действия по отразяване на защитената местност в Кадастрална карта за землището на град Вършец, ЕКАТТЕ 12961, община Вършец, област Монтана.
5. Защитената местност да се впише в Държавния регистър на защитените територии при Министерство на околната среда и водите.
6. Нарушителите на тази заповед се наказват съгласно административнонаказателните разпоредби на Закона за защитените територии.
7. Заповедта да се обнародва в "Държавен вестник".
8. Заповедта може да бъде обжалвана по реда на Административнопроцесуалния кодекс пред Върховния административен съд в едномесечен срок от обнародването ѝ в "Държавен вестник".

ИВНА КАРАДЖОВА

За министър:
Заместник-министър: *Ив. Василев*
Заповед за заместване: *21.11.2016*

**ЗАПОВЕД № РД-642
от 14 август 2012 г.**

На основание чл. 39 във връзка с чл. 33, ал. 1, т. 2 от Закона за защитените територии (ЗЗТ) с цел опазване на растителен вид **напластена трихоколеа (Trichocolea tomentella)** и неговото местообитание:

1. Обявявам защитена местност Шабовица в землището на гр. Берковица, община Берковица, област Монтана, с площ 66,910 дка.

2. Защитена местност Шабовица включва част от имот с идентификатор 03928.174.7 (отдел 157 „с“ – част, по лесоустройствен проект на Държавно горско стопанство – Берковица, от 2009 г., с площ 66,910 дка) по кадастралната карта и кадастралните регистри за землището на гр. Берковица, ЕКАТТЕ 03928, община Берковица, област Монтана, одобрени със Заповед № РД-18-84 от 9.09.2008 г. на изпълнителния директор на Агенцията по геодезия, картография и кадастър (ДВ, бр. 89 от 2008 г.).

3. Координатният регистър на точките по границата на защитена местност Шабовица е съгласно приложението, неразделна част от заповедта.

4. В границите на защитената местност се забранява:

4.1. промяна в предназначението и начина на трайно ползване на земята;

4.2. строителство;

4.3. търсене, проучване и добив на подземни богатства;

4.4. внасяне на неместни видове;

4.5. провеждане на горскостопански мероприятия, които водят до намаляване на горския склоп под 0,8;

4.6. промяна в хидроложкия режим на територията.

5. След влизане в сила на заповедта РИОСВ – Монтана, да предприеме необходимите действия за отразяване на защитената територия в кадастралната карта и кадастралните регистри за землището на гр. Берковица, община Берковица, област Монтана.

6. Координатният регистър на точките по границата на защитена местност Шабовица и картният материал се съхраняват и са на разположение в Министерството на околната среда и водите (МОСВ) и в РИОСВ – Монтана.

7. Защитената местност да се впише в Държавния регистър на защитените територии при МОСВ.

8. Нарушителите на тази заповед се наказват съгласно административнонаказателните разпоредби на Закона за защитените територии.

Заповедта може да бъде обжалвана по реда на Административнопроцесуалния кодекс пред Върховния административен съд в едномесечен срок от обнародването ѝ в „Държавен вестник“.

За министър:
Ив. Василева

8867

**ЗАПОВЕД № РД-643
от 14 август 2012 г.**

На основание чл. 39 във връзка с чл. 33, ал. 1, т. 2 от Закона за защитените територии (ЗЗТ) с цел опазване на растителен вид глухарчевидна жълтица (*Leontodon saxatilis* Lam.) и неговото местообитание:

1. Обявявам защитена местност Глухарчевидна жълтица в землището на гр. Вършец, община Вършец, област Монтана, с площ 8,000 дка.

2. Защитена местност Глухарчевидна жълтица включва имот с идентификатор 12961.20.101 по кадастралната карта и кадастралните регистри за землището на гр. Вършец, ЕКАТТЕ 12961, община Вършец, област Монтана, одобрени със Заповед № РД-18-74 от 24.06.2008 г. на изпълнителния директор на Агенцията по геодезия, картография и кадастър (ДВ, бр. 64 от 2008 г.), с площ 8,000 дка.

3. В границите на защитената местност се забранява:

3.1. промяна в предназначението и начина на трайно ползване на земята;

3.2. строителство;

3.3. търсене, проучване и добив на подземни богатства;

3.4. внасяне на неместни растителни видове.

4. След влизане в сила на заповедта РИОСВ – Монтана, да предприеме необходимите действия за отразяване на защитената територия в кадастралната карта и кадастралните регистри за землището на гр. Вършец, ЕКАТТЕ 12961, община Вършец, област Монтана.

5. Защитената местност да се впише в Държавния регистър на защитените територии при Министерството на околната среда и водите.

6. Нарушителите на тази заповед се наказват съгласно административнонаказателните разпоредби на Закона за защитените територии.

Заповедта може да бъде обжалвана по реда на Административнопроцесуалния кодекс пред Върховния административен съд в едномесечен срок от обнародването ѝ в „Държавен вестник“.

За министър:
Ив. Василева

8868

**ЗАПОВЕД № РД-645
от 14 август 2012 г.**

На основание чл. 42, ал. 5 във връзка с чл. 41, т. 2 от Закона за защитените територии (ЗЗТ) с цел опазване на естествено находище на растителния вид червен божур (*Racomia peregrina*) и неговото местообитание:

1.1. Увеличавам с 30,854 дка площта на защитена местност Горната кория в землището на с. Добротица, община Ситово, област Силистра, обявена като природна забележителност със Заповед № 1141 от 15.12.1981 г. на председателя на Комитета по опазване на природната среда (КОПС) при Министерския съвет (ДВ, бр. 102 от 1981 г.), прекатегоризирана в защитена местност със Заповед № РД-1203 от 24.09.2003 г. на министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 91 от